

O'SMIRLAR TARBIYASIDA MAKTAB-OILA HAMKORLIGIGA PSIXOLOGIK YONDASHUV.

Navoiy viloyati, Nurota tuman, 36-umumta'lim maktabi psixologi

Qurbonov Feruz Anvarovich

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smirlik davridagi shaxsiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanish xususiyatlari, bu bosqichda yuzaga keladigan tarbiyaviy muammolar va ularning oldini olishda maktab-oila hamkorligining roli psixologik nuqtai nazardan keng yoritilgan. Maktab psixologi, sinf rahbari, fanning o'qituvchilari hamda ota-onalarning integratsiyalashgan faoliyati orqali o'smirlar tarbiyasida samarali natijalarga erishish imkoniyatlari amaliy misollar asosida tahlil etiladi. O'quvchilar bilan olib boriladigan psixodiagnostik, psixokorreksion va psixoprofilaktik ishlarga doir yondashuvlar ham yoritiladi.

KIRISH

Jamiyatning intellektual, axloqiy va ma'naviy taraqqiyoti avlodlar tarbiyasining qanday yo'naltirilganligiga bevosita bog'liq. Ayniqsa, o'smirlik davri shaxs taraqqiyotining eng mas'uliyatli bosqichi hisoblanadi. Bu davrda inson o'zini kashf etishga, jamiyatda o'z o'rnini topishga harakat qiladi. Shuning uchun bu bosqichda tarbiya masalasida xatolarga yo'l qo'yilsa, uning oqibatlari kelajakda jiddiy salbiy holatlarga olib kelishi mumkin. Shu bois, o'smirlar bilan ishlashda faqat maktab emas, balki oilaning ham faol ishtiroki zarur. Maktab-oila hamkorligi esa psixologik yondashuv orqali yanada samarali yo'lga qo'yilishi mumkin.

ASOSIY QISM

1. O'smirlik davrining psixologik tafakkuri va emotsional dunyosi

O'smirlik yoshida bolada quyidagi psixologik jarayonlar faol kechadi:

Identifikatsiya (o‘zini tanish): O‘smir kimligini anglashga intiladi, do‘stlar, san’atkorlar, sportchilar yoki boshqa kattalar bilan o‘zini solishtiradi.

Emotsional tengsizlik: Gormonlar faollashuvi bilan hissiy o‘zgaruvchanlik ortadi – tez xursand bo‘lish, ko‘ngli tez qolish, jahl ustuvorligi kuzatiladi.

Ijtimoiy munosabatlarning kuchayishi: O‘smirlar ota-onalar emas, do‘stlar fikrini ustun qo‘yadi, bu esa oiladagi nizolarga olib kelishi mumkin.

Mustaqillikka intilish: O‘smirlar o‘z fikriga ega bo‘lishni istaydi, shuning uchun ularni eshitish, hurmat qilish juda muhim.

Bu jihatlar oilada va maktabda noto‘g‘ri yo‘nalish olgan taqdirda – tajovuzkorlik, ichki tortishuvlar, darsga qiziqmaslik, yakkalanish, hatto o‘z joniga suiqasd holatlarigacha olib kelishi mumkin.

2. Maktab-oila hamkorligining shakllari va samaradorligi

Maktab-oila hamkorligi quyidagi asosiy yo‘nalishlarda amalga oshirilganda ijobiy natija beradi:

A. Pedagogik hamkorlik:

Maktab rahbariyati va ota-onalar qo‘mitasi o‘rtasidagi rejalashtirilgan ishlar;

Ota-onalarning darslarda ishtiroki va ochiq saboqlarga jalb etilishi;

Bolalarning o‘quv rejimiga ota-onaning aralashuvi.

B. Tarbiyaviy hamkorlik:

Birgalikda axloqiy-mehnat tarbiyasi tadbirlarini o‘tkazish;

Ijtimoiy loyihalar: “Ota-onalar ishtirokida maktab hayoti” haftaligi;

O‘quvchi xulq-atvori bo‘yicha individual suhbatlar, maslahatlar.

C. Psixologik hamkorlik:

Maktab psixologi va ota-onalar o'rtasida ishonchli aloqa;

Ota-onalar uchun psixologik treninglar: "O'smir bolam bilan qanday muloqot qilay?";

Oiladagi nizolarni hal qilish bo'yicha psixokonsultatsiyalar.

3. Maktab psixologining o'rni va faoliyat yo'nalishlari

Psixolog maktab-oila munosabatlarini uyg'unlashtiruvchi muhim vositachidir. Uning vazifalari quyidagilardan iborat:

A. Psixodiagnostika:

O'smirlarning shaxsiy xususiyatlarini aniqlash (temperament, o'ziga baho, agressivlik, xavotir, depressivlik holati);

"O'quvchi iqlimi"ni baholovchi testlar (Leary, Spielberger testlari, sociogrammlar).

B. Psixoprofaktika:

Zo'ravonlik, o'z joniga suiqasd, giyohvandlik, axborot xatarlaridan ogohlantirish;

Tematik davra suhbatlari: "Mening hayotim – mening tanlovim", "Sog'lom fikrlaylik" kabi mashg'ulotlar.

C. Psixokorreksiya:

Individual va guruhli mashg'ulotlar orqali salbiy hissiy holatlarni yengish;

Rivojlantiruvchi texnikalar: "Emotsiyalarni boshqarish", "Men va atrofimdagilar" texnikalari.

D. Psixokonsultatsiya:

Ota-onalarga farzandi bilan to'g'ri muloqot qilish bo'yicha tavsiyalar;

Muammoli oilalar bilan individual ishlash.

4. Hamkorlikdagi real yechimlar (amaliy tavsiyalar):

Maktab har semestrda psixologik monitoring o'tkazib, natijalarni ota-onalar bilan baham ko'rsin. Har sinfda "Ishonch qutisi" joriy qilinsin – o'quvchilar anonim ravishda muammolarini ifoda etsin. Har chorakda "Psixologik tarbiya kuni" o'tkazilsin – treninglar, master-klasslar, rolli o'yinlar orqali.

Oilaviy suhbatlar tashkil etilsin – ota-ona, bola va psixolog birgalikda muammolarni ochiq tahlil qilsin.

Psixologik axborot burchaklari, onlayn maslahat xizmatlari yo'lga qo'yilsin.

Xulosa: O'smirlarning sog'lom ruhiy rivojlanishi, ijtimoiylashuvi va axloqiy barqarorligida maktab-oila hamkorligi eng muhim omillardandir. Bu hamkorlik faqat tashkiliy emas, balki chuqur psixologik asoslangan yondashuv orqali olib borilgan taqdirdagina samarali bo'ladi. Ota-onalar va maktab vakillari o'zaro do'stona, ochiq muloqotga asoslangan faoliyat yuritsa, har qanday murakkab holatga barvaqt chora ko'riladi. Maktab psixologi esa bu hamkorlikni mustahkamlovchi, psixologik vositachi sifatida asosiy figuradir. Zero, sog'lom jamiyat – o'ziga ishonchli, barkamol o'smirlardan boshlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimova R.A. Psixologiyaga kirish. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
2. G'ulomov S.G'. Ota-ona va maktab hamkorligi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Shoumarov A., To'ychiev B. Yosh psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Gippenreyter Yu.B. Obshchatsya s rebenkom. Kak? – Moskva: AST, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Maktab psixologining faoliyatini tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar, 2023.